

**Universitat de les
Illes Balears**

Facultat d' Educació

Memòria del Treball de Fi de Grau

Mobilitat virtual oberta per la formació docent inicial a l' Educació Infantil: intercanvi d' experiències entre docents de les escoles d' Eivissa i Reggio Emilia

Òscar Ribas Torres

Grau d' Educació Infantil

Any acadèmic 2018-19

DNI de l' alumne:

Treball tutelat per: Gemma Tur Ferrer

Departament de Pedagogia Aplicada i Psicologia de l' Educació, seu d' Eivissa

S'autoritza la Universitat a incloure aquest treball en el Repositori Institucional per a la seva consulta en accés obert i difusió en línia, amb finalitats exclusivament acadèmiques i d'investigació	Autor	Tutor
	Sí	Sí
	x	x

Resum: Aquest Treball Final de Grau està inspirat en el projecte internacional Open Virtual Mobility, que té com a objectiu promoure una sèrie d'accions que creïn oportunitats accessibles per assolir habilitats de mobilitat virtual per garantir una major participació de la mobilitat virtual a l'educació superior a Europa, facilitant així, el fet de superar les barreres geogràfiques. La meua proposta es basa en un projecte internacional en el que l'objectiu principal és el d'enllaçar els coneixements docents, experiències i metodologies entre les escoles d'educació infantil d'Eivissa i Formentera i les de Reggio Emilia al nord d'Itàlia mitjançant eines gratuïtes que ofereix la web 2.0.

Paraules claus: mobilitat virtual oberta, formació docent permanent, col·laboració docent, Reggio Emilia, innovació.

Summary: This final project is inspired by the international project Open Virtual Mobility, which aims to promote a series of actions that create opportunities to assemble virtual mobility skills to ensure a greater participation of virtual mobility in higher education in Europe, thus making it easier to overcome geographical barriers. The new proposal is based on an international project in which the main objective is to link the teaching knowledge, experiences and methodologies between the Eivissa and Formentera nursery schools and those of Reggio Emilia to the north of Italy by means of free Internet offered by Web 2.0.

Closing words: Open Virtual Mobility, permanent teacher training, teaching collaboration, Reggio Emilia, innovation.

Índex:

Títol:	Pàgina:
1 Justificació.....	5
1.1 Per què Open Virtual Mobility al meu projecte?.....	5
1.2 Objectius.....	5
1.3 Metodologia.....	6
2.Marc teòric.....	7
2.1 Open Virtual Mobility com a concepte.....	8
2.1.1. Open Virtual Mobility: característiques principals del projecte inspirador d'aquest TFG.....	8
2.2 Mobilitat virtual i Mobilitat física.....	10
2.3 Associacions, institucions i projectes que fomenten la mobilitat virtual.....	11
2.3.1 Projecte NetActive	11
2.3.2. AIESAD.....	12
2.3.3 Associació EADTU.....	12
2.3.4 Programes eLearning i eTwinning.....	12
2.3.5 Altres associacions que fomenten l'aprenentatge mitjançant mobilitat virtual.....	13
2.4 La importància de la formació continua del docent.....	14
2.5 Cooperació entre docents.....	15
2.5.1 Mobilitat virtual entre docents.....	16
2.6 Les escoles de Reggio Emilia a Educació Infantil.....	16
2.6.1 Per què Reggio Emilia?.....	16
2.6.2 Les escoles de Reggio Emilia: història.....	16
2.6.3 La visió de Loris Malaguzzi sobre l'Educació Infantil.....	17
2.6.4 Aportacions de Loris Malaguzzi i les escoles de Reggio Emilia a l'Educació Infant.....	18
3. Estat de la qüestió.....	18
3.1 Projectes d'intercanvi d'experiències mitjançant la mobilitat virtual.....	18
3.1.1 Open Virtual Mobility.....	19
3.1.2 Programa Pestalozzi.....	19
3.1.3 EVALUATE.....	19
3.1.4 Projecte "Creator of Words, the library in the school".....	20
3.1.5 Projecte "Little People-Big Heards".....	20
3.2 Altres projectes de col·laboració docent.....	21
3.2.1 Projecte AMIGHA.....	21
3.2.2 Simposium internacional "La innovació educativa contra les desigualtats".....	22
4. Part pràctica: Open Virtual Mobility per a la formació docent a l'educació infantil.....	22
4.1 Introducció.....	22
4.1.1 Recerca.....	23
4.1.2 Objectius de la recerca.....	23
4.1.3 Metodologia.....	23
4.2 Proposta.....	24
4.2.1 Objectius de la proposta.....	25
4.2.2 Competències professionals docents.....	26
4.2.3 Continguts.....	26
4.2.4 Activitats.....	27
4.2.4.1 Primera: elecció i discussió dels diferents continguts a tractar i a avaluar.....	27
4.2.4.2. Segona act. l'avaluació i la autoavaluació dels continguts exposats en els blogs de cada mestre....	29
4.2.4.3.Tercera activitat: participació dels alumnes i les seves famílies.....	32
4.2.4.4. Quarta activitat: Fòrum Open Virtual Mobility entre docents d'Eivissa i Reggio Emilia.....	34
4.2.5 Eines tecnològiques.....	35
4.2.6 Avaluació.....	35
5. Discussió.....	35
6. Conclusions.....	37
7. Referències bibliogràfiques.....	40

1. Justificació

Aquest treball final de grau, està englobat en la temàtica que comprèn els mitjans i recursos tecnològics en el procés d'ensenyament-aprenentatge en la primera infància.

Està inspirat en el projecte europeu Open Virtual Mobility, projecte destinat a promoure i ampliar la mobilitat virtual per tal de permetre un intercanvi d'informació entre alumnes i professors de diferents universitats d'arreu d'Europa.

El treball va dirigit a mestres d'infantil i estarà centrat en un projecte virtual que té com a objectiu principal l'intercanvi d'informació entre els docents d'Educació Infantil d'Eivissa i els docents de Reggio Emilia per tal de compartir experiències, metodologies, etc.

Es tracta d'un treball basat en el disseny d'un projecte innovador, ja que amb la creació d'aquest es crea un espai de comunicació entre escoles de Reggio Emilia i Eivissa que no existia fins ara.

1.1 Per què Open Virtual Mobility al meu projecte?

Tot i que l'Open Virtual Mobility va dirigit als estudiants d'educació superior i la part pràctica d'aquest treball consisteix en un projecte dirigit als mestres, cal tenir en compte, d'una banda, que les experiències a l'educació superior són un referent per al professorat i finalment, que la formació del professorat ha de ser un procés continu al llarg de tota la vida.

Segons Area (2008), hi ha dues raons fonamentals que justifiquen l'ús d'espais virtuals en el treball cooperatiu entre docents:

- La possibilitat de superar les barreres físiques.
- Poder-se beneficiar dels coneixements més amplis d'altres docents en diferents camps concrets.

1.2 Objectius del treball

Per a la realització d'aquest TFG, cal marcar uns objectius per tal de dirigir el treball cap a la direcció correcta. Dins d'aquests objectius es fa una distinció entre objectius generals i objectius específics:

Objectius generals:

- Explorar el concepte de mobilitat virtual oberta.
- Conèixer diferents projectes de mobilitat virtual oberta.
- Conèixer diferents associacions que promouen la mobilitat virtual oberta
- Valorar la importància del treball cooperatiu i de la formació continuada dels docents.
- Conèixer els principals trets educatius de les escoles d'infantil de Reggio Emilia
- Realitzar un projecte funcional, innovador i assolible.

Objectius específics:

- Trobar eines digitals obertes adequades per a portar a terme la part pràctica del projecte.
- Localitzar un recurs digital per a portar a realitzar el projecte.

1.3 Metodologia

A l'hora d'elaborar aquest document, en primer lloc he fet la tria del tema sobre el qual es farà el treball conjuntament amb la tutora d'aquest. A continuació, ens hem plantejat quin tipus de treball es portarà a terme, decidint que la part pràctica es basaria en el disseny d'un projecte.

Un cop s'ha decidit la temàtica i el format del treball, he fet una recerca mitjançant la lectura a diverses fonts d'Internet, la majoria, articles publicats a "Google Académico". Aquestes lectures relacionades amb el marc teòric engloben tres temes principals per a l'elaboració d'aquest projecte:

En primer lloc he focalitzat la recerca al voltant del concepte de Mobilitat Virtual Oberta: he buscat informació sobre la mobilitat física, la mobilitat virtual, i diferents associacions i organitzacions que fomenten la mobilitat virtual.

En segon lloc, m'he centrat en la importància de la col·laboració entre docents i la formació continua d'aquests. Un cop he aconseguit aquesta informació, he seleccionat la més adient per tal de completar el marc teòric.

Finalment, he fet una recerca centrada amb les escoles d'educació infantil a Reggio Emilia i del seu màxim representant, Loris Malaguzzi per tal de justificar l'elecció de les escoles de Reggio Emilia com a agent participant del projecte. Un cop he finalitzat aquesta recerca, he dividit els projectes en dues parts: aquells projectes que s'han realitzat mitjançant la mobilitat

virtual oberta, i aquells que estan centrats en l'intercanvi d'experiències mitjançant trobades físiques.

Un cop he aconseguit prou informació per a completar la part del marc teòric i de l'estat de la qüestió, he centrat la recerca envers diverses eines obertes que possibilitin l'intercanvi d'informació mitjançant diferents formats com vídeos, textos i fotografies. Així, tot i que en un principi havia seleccionat BSCW com a eina principal del meu projecte, m'havia acabat decidint per l'aplicació Edmodo, principalment per què em sembla una aplicació més atractiva que BSCW i a més a més, és més funcional, ja que admet diferents formats com imatges i vídeos a més de textos. Abans de decidir-me finalment per aquesta eina, m'he registrat a la plataforma i he realitzat diferents proves com crear carpetes amb temes de discussió, afegir fitxers amb diferents formats, o convidar a la plataforma a altres usuaris. Finalment, he decidit tornar a canviar l'aplicació per Freedcamp, ja que és una aplicació semblant a Edmodo, però el seu aspecte és menys infantil i més adient pel perfil professional de l'entorn a qui va dirigida la part pràctica del meu treball.

A continuació, he seleccionat diferents temes educatius a tractar entre els participants del projecte per a facilitar la posada en marxa d'aquest.

Seguidament, he redactat la discussió on es mostra la reflexió final del treball, intentant defensar el meu treball enllaçant la part pràctica amb la part teòrica d'aquest i finalment, mostrant l'assoliment d'objectius del treball i les línies de futur que aquest ofereix.

El treball acaba amb la conclusió final on exposo la meua opinió en vers de diferents aspectes relacionats amb aquest Treball Final de Grau.

2. Marc teòric

Per a fer una anàlisi del marc teòric sobre el qual es construirà aquest treball, tindrà en compte tres aspectes fonamentals. Per una banda, tractaré el concepte d'Open Virtual Mobility i altres aspectes relacionats com per exemple, la mobilitat física, i l'estudi de diverses organitzacions relacionades amb a mobilitat virtual. .

A continuació, la recerca se centrarà en dues característiques claus que ofereix la mobilitat virtual: la formació continua dels mestres i la cooperació entre docents.

Per acabar aquest marc teòric, el tema principal seran les escoles de Reggio Emilia i el seu

màxim representant, Loris Malaguzzi per tal de justificar aquestes escoles com a participants en el meu projecte.

2.1 Open Virtual Mobility com a concepte

El concepte d'Open Virtual Mobility (mobilitat virtual oberta) engloba totes aquelles accions destinades a crear oportunitats educatives per a estudiants de tot el món, eliminant així barreres geogràfiques, socials i econòmiques. Aquestes accions inclouen aspectes com el procés d'ensenyança a distància mitjançant eines obertes o el reconeixement d'estudis entre institucions educatives de diferents països, www.openvirtualmobility.eu (2018).

2.1.1 Open Virtual Mobility: característiques principals del projecte inspirador d'aquest TFG.

Com he esmentat, la part pràctica del meu TFG està destinada a mestres d'educació infantil i està inspirat en el projecte Open Virtual Mobility. En aquest apartat es vol mostrar les característiques principals d'aquest projecte. Segons un dels autors de la mateixa pàgina web, Open Virtual Mobility contribueix a introduir els següents elements a l'educació: la internacionalització, la innovació i la inclusió a l'educació superior:

La **internacionalització** és un concepte que dóna resposta al procés de globalització. Aquests dos conceptes, internacionalització i globalització, tot i que de vegades es confonen (Lopez i Sanmartin, 2004) tenen un significat diferent. La internacionalització és un concepte relativament “jove” que implica atendre una situació nova (la globalització) per tal que l'home assolixi una millor comprensió del món i un augment d'alternatives. A més a més, la internacionalització ha de ser una eina eficaç per assolir determinats objectius educatius (Peña i Bravo, 2002). Els mateixos autors assenyalen que a partir d'aquest procés de globalització la educació té l'obligació de utilitzar les tecnologies i la informació d'Internet per tal d'afavorir la internacionalització.

Fent referència un altre cop a López i Sanmartin, (2004, pàg. 386), aquests fan menció a l'Associació Internacional d'Universitats per a definir la internacionalització en l'educació superior, com el “progrés d'integrar la dimensió internacional i intercultural a l'educació”. Al mateix document, aquests autors fan referència a Deem per a definir la globalització en l'educació superior: aquest concepte engloba diferents canvis culturals, d'iniciació i

d'organització i de la forma en què es poden oferir els diferents estudis a través d'Internet. Pel que fa a les connotacions del concepte d'internacionalització dins el projecte Open Virtual Mobility, parlem principalment de reconèixer els estudis assolits superant barreres geogràfiques entre països mitjançant la mobilitat virtual oberta (www.openvirtualmobility.eu).

Referint-nos al concepte d'**innovació**, hem de tenir en compte dos aspectes principals: la importància que té la revolució tecnològica en el període en el qual ens trobem i el concepte global que tenim sobre l'ensenyança universitària. Segons Mora (2004) tenim un concepte de les universitats com a institucions que no han patit grans canvis al llarg dels anys, pel que la necessitat de canvi d'aquestes davant els nous canvis socials és notori.

D'una altra banda, com he esmentat, ens trobem en un període en el qual la revolució tecnològica ha donat pas a l'era de la comunicació i la informació. L'Open Virtual Mobility, és un projecte innovador que vol donar resposta al procés de la globalització mitjançant les eines tecnològiques que s'han generat gràcies a aquesta "revolució tecnològica" buscant així, una adaptació de les universitats davant aquests canvis socials. Segons la seva pàgina web, unes de les innovacions claus d'aquest projecte són:

L'enfocament obert i flexible a l'hora d'afavorir l'assoliment de coneixements, avaluació i acreditació de les universitats de diferents països.

Una pedagogia innovadora per l'assoliment d'eines tecnològiques que permeten la mobilitat virtual. Això provoca que sigui una experiència atractiva en el procés d'aprenentatge.

Pel que fa a la **inclusió**, s'ha de tenir en compte que la creació de plataformes virtuals educatives, redueixen les barreres que presenta la mobilitat física, tals com el cost econòmic i les barreres geogràfiques. En aquest sentit, cal recalcar que un dels objectius principals de l'educació, ha de ser minimitzar les diferències socials. Com diu Blanco (2006), per tal de contribuir a les desigualtats dels alumnes s'ha d'afavorir el desenvolupament de polítiques d'igualtat, afavorint així el desenvolupament de societats més justes, democràtiques i equitatives. Es pot parlar d'igualtat quan els alumnes tenen les mateixes possibilitats educatives i quan aquestes possibilitats, es fan accessibles a tots els alumnes, proporcionant per a tots ells les mateixes oportunitats (Marchesi, 2000).

D'una altra banda, Napolitano (2007) assenyala que les persones han de poder tenir la possibilitat d'adquirir un domini teòric que permeti entendre el contingut de diferents aspectes

científics de la vida, per tal de poder traslladar aquest coneixement en el seu entorn social. L'autor assegura que sense l'equació coneixement-acció, no hi ha justícia social, i que per tant, sense educació, no hi ha possibilitat d'un desenvolupament just de les societats.

Un dels principals factors a tenir en compte quan parlem d'inclusió, és que una de les principals causes d'exclusió educativa és la pobresa (Andrade i Campo-Redondo, 2008). Un dels eixos del projecte Open Virtual Mobility, és donar a conèixer eines digitals obertes a les quals puguin accedir qualsevol usuari, minimitzant així les diferències socials per motius econòmics entre l'alumnat a més de donar la possibilitat d'eliminar barreres geogràfiques com ja he esmentat.

2.2 Mobilitat virtual i Mobilitat física

El concepte de mobilitat ja apareix a meitats del segle passat, referint-se amb aquest concepte a la mobilitat física. L'any 1960, les universitats dels Estats Units tenien un nombre important d'estudiants, estant Europa en aquella època una mica enrera (Luchilo, 2006). Per tant, la mobilitat a l'educació no sorgeix arran del ressorgiment de la revolució tecnològica amb l'aparició d'Internet, sinó que és un fenomen que neix al segle passat a partir de la mobilitat física. Un exemple clar de mobilitat física, és el Programa Erasmus que fomenta aspectes com l'aprenentatge d'una altra llengua, o l'assoliment de competències interculturals (Vicente i Gómez, 2012).

Així, el concepte de mobilitat és anterior a la revolució tecnològica, però és amb aquesta quan la mobilitat es multiplica gràcies a un nou format: la mobilitat virtual. Aquesta revolució tecnològica transforma la societat: d'una societat industrialitzada a una societat de la informació i la comunicació. Aquesta revolució conjuntament amb el procés de globalització, porta a les diferents institucions relacionades amb l'educació superior a sentir una necessitat de canvi que es manifesta en l'àmbit social, polític i econòmic. Uns exemples són els següents documents:

Els canvis socials, tecnològics i polítics al voltant del procés de globalització, es veu plasmat en l'educació superior en "La Declaració de Sorbona" (1998). Aquest document sorgeix arran de la unificació econòmica europea i té com a objectiu consolidar, unificar i desenvolupar les dimensions culturals, socials, i tècniques de les ensenyances universitàries a Europa. Aquestes dimensions tècniques engloben l'assoliment de capacitats per l'aprenentatge dintre d'un

context de mobilitat virtual.

D'una altra banda, la UNESCO mitjançant la Primera Conferència Mundial d'Educació Superior -(1998), també aboca per la necessitat d'eliminar fronteres i afrontar una major demanda d'estudis universitaris i per la necessitat que les persones siguin formades per tal d'aconseguir el desenvolupament social, cultural i econòmic de les societats (Corbella i Aretio, 2010). A més a més, aquests autors consideren la mobilitat com a element clau per la internacionalització de les institucions d'educació superior.

2.3 Associacions, institucions i projectes que fomenten la mobilitat virtual:

A continuació anomenaré una sèrie d'institucions, associacions i organitzacions que promouen diferents accions per l'aprenentatge mitjançant la mobilitat virtual oberta i que per tant, són part important en el marc teòric d'aquest treball:

2.3.1 Projecte NetActive

Segons Zapata i García (2008), la mobilitat virtual sorgeix com a resposta a les necessitats socials sorgides amb el procés de globalització. Els autors manifesten la conveniència de promoure la mobilitat virtual: “en la Declaración de Bolonia (1999) y el Consejo Europeo de Lisboa (2000) se planteó la necesidad de desarrollar una oferta de educación superior europea que fuera de calidad, accesible y abierta al mundo.” Aquests autors afirmen que la mobilitat virtual té uns avantatges sobre l'educació presencial mitjançant la possibilitat de diferents formats: “el incentivo a la producción escrita, videográfica y documental, el registro de forma natural, fluida e inevitable de lo producido y la creación de fuentes documentales” (Zapata i García, 2008) enriquint així, els diferents processos d'avaluació i investigació. Prossegueixen els autors que amb la mobilitat virtual, s'amplien aspectes com les possibilitats d'innovació, l'enteniment entre pobles i l'assoliment de competències culturals entre altres aspectes.

Zapata i García (2008) assenyalen com a factors destacats, tant la importància de desenvolupar programes de mobilitat com la conveniència del fet que les diferents universitats reconeixin els coneixements adquirits pels alumnes adherits a programes de mobilitat oberta.

Segons Garcia Aretio (2007), el projecte Net Active, emmarcat en el projecte Erasmus-Mundus, fou creat amb la intenció d'atreure estudiants d'arreu del món a les universitats

europes, i principalment als estudiants de les universitats de Llatinoamèrica; el motiu principal de la creació d'aquest fou el creixent nombre d'estudiants a l'Educació Superior en aquest continent. Garcia Areitio anomena les Associacions AIESAD i EADTU com a les responsables d'aquest projecte. Segons el mateix autor, l'aparició de la mobilitat virtual té com a principal avantatge, el fet de permetre la comunicació entre alumnes i docents mitjançant les TICs, característica principal de la part pràctica d'aquest TFG.

2.3.2 AIESAD (Associació Iberoamericana de Educació Superior a Distància)

Segons Justiniani (2014), l'AIESAD és una de les principals associacions mundials que agrupen diferents institucions d'arreu de llatinoamericana i Europa i és gestionada per la Universitat Nacional d'Educació a Distància d'Europa. Es creà a l'any 1980 a Madrid, i les seves sigles, corresponen a l'Associació Iberoamericana d'Educació Superior a Distància. L'objectiu, segons aquest autor, de la creació d'aquesta associació fou la de promoure l'intercanvi entre universitats obertes a distància a Iberoamèrica. Segons aquest article, els projectes portats a terme per l'AIESAD han afavorit la cooperació i la coordinació entre les institucions participants d'aquest programa. Un dels projectes més destacats en els que participa AIESAD, és el projecte NetACTIVE esmentat en el punt anterior del treball.

2.3.3 Associació EADTU

Segons Cuadros i Encabo (1998) les sigles EADTU corresponen a les de l'Associació d'Universitats Europees d'Educació a Distància (The European Association of Distance Teaching Universities), i fou fundada al 1987 amb l'objectiu de promoure i consolidar una xarxa d'educació superior a distància mitjançant diverses activitats i projectes. Segons el mateix article, aquesta associació inclou la presència de 14 països diferents. EADTU conjuntament amb AIESAD, conformen el projecte NetACTIVE.

2.3.4. Programes eLearning i eTwinning

Segons Moreno Peña (2007) i fent referència a la Decisió 2318/2003CE del Parlament Europeu, el programa eLearning té com a funció principal establir agermanaments electrònics de centres escolars de primària i secundària i el foment de la formació del professorat. Segons

el mateix autor, aquest agermanament, és anomenat eTwinning, i té com a principals objectius que les escolesaprofitin les possibilitats que ofereixen les noves tecnologies en l'àmbit educatiu.

2.3.5 Altres associacions internacionals que fomenten l'aprenentatge mitjançant mobilitat virtual

Cuadros i Encabo (1998), mostren un recull internacional d'associacions, consorcis i organitzacions al voltant de l'àmbit educatiu i l'aprenentatge formal i no formal mitjançant la mobilitat virtual oberta. Un altre tret comú en totes aquestes associacions és el treball cooperatiu compartint així amb la part pràctica del meu treball ambdues característiques.

ADEC (Agricultural Distance Education Consortium). Consorci dels Estats Units format per universitats i institucions que promouen accions per a afavorir l'educació a distància mitjançant les TICs. Segons Cuadros i Encabo, les seves principals àrees d'interès són l'alimentació i cultura, infants, joves i família, desenvolupament econòmic, recursos naturals i educació i salut.

AECS (Association of European Correspondence Schools) Des del 1999, aquesta associació rep el nom d'**EADL** (European Council for Distance Learning). Aquesta associació compren escoles, institucions i professionals d'educació a distància per correspondència. Tots els països de la Unió Europea hi estan representats.

AIE (Association of International Education Russia) Aquesta associació es centra en el desenvolupament de la col·laboració internacional a l'educació i en la integració de Rússia a les TICs com a metodologia innovadora a l'educació. Col·labora en un gran nombre de projectes amb universitats d'altres països com per exemple, el Regne Unit, Austràlia, els E.E.U.U., Espanya, Holanda i Finlàndia.

CREAD (Inter-American Distance Education Network) Aquesta associació compren diferents àrees geogràfiques del continent americà. Es centra en oferir servicis d'informació, capacitació de recursos humans entre altres aspectes mitjançant tallers i seminaris, servicis d'informació en línia, conferències, etc. Es basa en els principis de cooperació mitjançant les noves tecnologies.

EDEN (European Distance Education Network) Xarxa Europea d'Educació a Distància la qual ha contribuït al creixement d'educació a distància mitjançant la cooperació entre institucions, xarxes i persones relacionades amb l'educació a distància a Europa. Està oberta a tots els països de la Unió Europea, abastant tots els nivells formals i no formals de l'educació a distància. Els seus interessos principals són les universitats tradicionals, les escoles i els sectors educatius de producció corporativa.

EUCEN (European Universities Continuing Education Network) Aquesta Xarxa d'Universitats Europees d'Educació Continua, es centra en la formació continuada a Europa. Celebra trobades professionals amb una freqüència bianual possibilitant l'intercanvi d'experiències laborals. Dintre dels seus objectius principals, trobem el de promoure l'intercanvi d'experiències i informació a la regulació de l'educació política, portar a terme diferents projectes d'educació continua entre universitats europees i promoure l'intercanvi d'informació entre universitats.

ICDE (International Council for Open and Distance Education) El Consell Internacional per a l'Educació Oberta a Distància és una organització mundial que compren institucions relacionades amb l'ensenyança oberta a distància. Les associacions que conformen aquesta organització són de més de 130 països diferents i possibilita la cooperació internacional entre aquests.

UCEAH (University Continuing Education Association) L'associació d'Universitats d'Educació Continua agrupa diferents escoles i universitats dels EE.UU. La seva funció és la d'assessorar els membres de l'associació per tal d'incrementar l'accessibilitat a l'educació mitjançant diferents programes. Un dels seus objectius millorar les capacitats de l'ensenyança a distància incrementant la seva qualitat i la seva diversificació.

2.4 La importància de la formació continua del docent

La societat en la qual vivim, és dinàmica i l'educació formal es veu afectada per tots els canvis en l'àmbit industrial, demogràfic, econòmic, social, etc., per la qual cosa, l'escola ha anat perdent la seva funció optimitzadora a l'hora de preparar l'infant per a la vida. (García i Jiménez, 2013). L'escola, part important d'aquesta societat, ha d'adaptar-se també a aquests canvis. Els docents per tant, han d'evolucionar adaptant-se a aquestes noves situacions, pel

que cal entendre la formació dels mestres, com un procés de contínua transició, un procés de transformació personal, recolzat en els coneixements previs, i obert a nous canvis. Per tant, els agents educatius s'han d'implicar i reflexionar sobre els canvis a l'hora d'impartir docència (Gómez, 2010). En aquest moment de transició mundial, marcada per la globalització i la revolució tecnològica i era de la comunicació i la informació, l'educació està obligada a evolucionar, utilitzant les tecnologies per a la comunicació i la informació mitjançant Internet, pel que el docent s'ha d'especialitzar per tal d'assolir diferents habilitats tecnològiques (Peña i Bravo, 2002).

2.5 Cooperació entre docents

En la part pràctica d'aquest document es proposa un intercanvi d'experiències entre docents de diferents escoles de diferents països. Es pretén mostrar una manera d'aprofitar els recursos que ens ofereixen les noves tecnologies responant així, a les necessitats que genera el procés actual de globalització mitjançant la internacionalització de l'educació. Aquesta part pràctica requereix col·laboració entre els diferents mestres de les diferents escoles que participin en el meu projecte pel que considero que la cooperació entre docents, és una part important d'aquest projecte, i per tant, cal fer un apartat específic.

En aquest sentit, dins el marc teòric que engloba la cooperació entre docents, Escorcia-Caballero i Gutiérrez-Moreno (2009, pàg. 224), assenyalen que el funcionament de les societats requereixen l'aplicament dels principis cooperatius que es basen en la "solidaridad, igualdad, equidad, respeto, responsabilidad social y democracia". Pel que fa a l'àmbit de l'educació formal, prossegueixen els autors, la cooperació entre docents es pot donar en la mateixa escola o amb docents d'altres escoles, constituint així un àmbit adient per l'intercanvi d'experiències a l'educació, i enriquint el coneixement dels mestres i la seva pràctica. Amb l'aplicació del principi de cooperació, es contribueix a construir una comunitat de qualitat, a més de ser una eina fonamental a la professió de docent (Escorcia-Caballero i Gutiérrez-Moreno, 2009). El fet de col·laborar, ha de ser voluntari i es basa en l'intercanvi d'experiències i eines per tal de portar a terme un projecte comú amb els mateixos objectius (Morales Lozano i Martín Gutiérrez, 2013).

2.5.1 Mobilitat virtual entre docents

L'aparició de les TICs a l'educació ha possibilitat, com he esmentat en punts anteriors, el fet d'eliminar barreres geogràfiques donant pas a la mobilitat virtual en l'aprenentatge. Segons Almenara i Cejudo (2007), l'aparició de les TICs donen pas a dos aspectes bàsics:

En primer lloc, el treball col·laboratiu, assegurant els autors, que la base d'aquest és el desenvolupament d'habilitats cooperatives a l'hora d'aprendre i solucionar problemes.

D'una altra banda, l'aparició de comunitats virtuals. Aquestes van lligades al treball col·laboratiu, ja que els participants comparteixen valors i objectius comuns. Segons els mateixos autors, les Comunitats Virtuals tenen els avantatges de ser flexibles en el temps i en l'espai a l'hora de rebre i enviar informació. A més a més, facilita el fet de poder utilitzar diferents formes de comunicació (vídeo, textos, etc.) possibilitant així fer propostes atractives i motivadores.

2.6 Les escoles de Reggio Emilia a Educació Infantil

En aquest punt s'exposaran un extracte de les característiques principals i de la història de les escoles de Reggio Emilia per tal de justificar l'elecció d'aquestes com a participants del projecte que s'exposarà a la part pràctica. En aquest apartat, també es farà una síntesi de les aportacions del màxim representant d'aquestes escoles: Loris Malaguzzi.

2.6.1 Per què Reggio Emilia ?

Per a portar a terme aquest projecte en el qual es basa el meu TFG, he seleccionat les escoles de Reggio Emilia com a participants d'aquest, ja que tenen un reconeixement mundial gràcies a la seva visió innovadora sobre l'educació (Martínez i Ramos, 2014). A més a més, Reggio Emilia rep al llarg del curs la visita de centenars de docents d'arreu del món servint d'inspiració a aquests mestres. Com diu Hoyuelos (2009, pàg. 174), aquells mestres que volen canviar aspectes de les seves escoles, veuen en les escoles de Reggio Emilia, la possibilitat de “visualizar ese imaginario y de ver convertidos la esperanza de los sueños y las utopías imposibles en posibles y realizables”.

2.6.2 Les escoles de Reggio Emilia: història

Abans d'anomenar les aportacions de Reggio Emilia, faré un breu recorregut històric de les

seves escoles d'infantil: l'origen de les escoles de Reggio Emilia, daten de principis del segle XIX. En aquest període, les escoles tenien una funció únicament de custòdia, fins que Aporti creà centres infantils basats en la importància d'ocupar-se del procés d'ensenyança-aprenentatge en les primeres etapes del nen (Berasaluce, 2008). Segons l'autora, aquestes escoles centren les seves bases metodològiques principalment en les teories dels següents autors:

- Fröebel i el seu pensament sobre la importància del joc en el desenvolupament dels infants.
- Les germanes Agazzi, que imitaren la idea de Fröebel amb una metodologia més flexible.
- Montessori i la importància que donava aquesta al desenvolupament de l'autonomia de l'infant.

El moviment on es crearen totes aquestes escoles sorgí després de la II Guerra Mundial al nord d'Itàlia on es troba la ciutat de Reggio Emilia, sorgeix un gran moviment social per tal de recuperar la indústria, reconstruir edificis, etc. Dins d'aquests moviments, un grup de dones, donen molta importància a l'escola, donant importància a la funció educativa d'aquesta. Es comencen a autogestionar diferents escoles, i apareix la figura de Loris Malaguzzi, docent a una altra escola, que començà a ajudar en aquest projecte i es posà al capdavant d'aquest al 1963 (Berasaluce, 2018). En aquest any, Reggio Emilia conforma la seva pròpia xarxa de serveis educatius (Hoyuelos, 2004).

2.6.3 La visió de Loris Malaguzzi sobre l'educació infantil

La principal diferència de Malaguzzi i altres docents de la seva època, fou la seva mirada sobre l'infant. L'infant passa de ser un subjecte passiu en l'educació, a ser un subjecte actiu, protagonista del seu propi aprenentatge mitjançant el joc, les relacions i l'experimentació en situacions reals. A més a més, considera que cada infant és diferent dels altres, té les seves pròpies habilitats, i segons Malaguzzi, té cent llenguatges diferents a l'hora d'expressar-se. (Agut i Hernando, 2015).

D'una altra banda, un altre aspecte a destacar fou la visió que Malaguzzi tenia del mestre, molt contrària a la visió de l'escola tradicional en la qual el mestre, propietari de tot coneixement, és el protagonista del procés d'ensenyança-aprenentatge i l'únic subjecte actiu en aquest procés. Segons Malaguzzi, el mestre havia de focalitzar la seva tasca en l'observació per tal de descobrir les diferents maneres de cada infant a l'hora de participar en les diferents

activitats proposades, considerant així, l'infant com a principal protagonista del seu propi aprenentatge (Agut i Hernando, 2015).

2.6.4 Aportacions de Loris Malaguzzi i les escoles de Reggio Emilia a Educació Infantil

Per a fer un extracte de les aportacions metodològiques de Loris Malaguzzi i les escoles de Reggio Emilia, faré una síntesi de la ponència presentada l'any 1996 per Alfredo Hoyuelos i Isabel Cabanellas, “Malaguzzi y el valor de lo cotidiano”:

El primer tret a destacar per aquests autors és que Loris Malaguzzi considera que cada infant té una experiència pròpia, per la qual cosa, s'ha de partir dels propis coneixements que comporten que cada infant tingui interessos diferents.

Segons els autors, Malaguzzi defèn la diversitat com a element enriquidor i no com un obstacle en el procés d'aprenentatge. No considera l'educació com un procés lineal cap a l'infant si no global on entren tots els agents educatius: infants, adults, context, família, docents i escola.

Un altre aspecte destacat és que el model de les escoles de Reggio Emilia compren els principis de pluralitat, ambigüitat i flexibilitat.

Loris Malaguzzi dóna molta importància a l'observació de l'infant i a la documentació. El fet de documentar el que fa l'infant, és molt important per Malaguzzi per donar visibilitat tant a la seva tasca com a la del docent. (Hoyuelos i Cabanellas, 1996).

3. Estat de la qüestió

En aquest apartat es mostra, d'una banda un recull de diferents projectes basats en l'intercanvi d'experiències i coneixements entre docents mitjançant la mobilitat virtual, i dos projectes més que també es basen en l'intercanvi d'experiències d'una manera presencial.

3.1 Projectes d'intercanvi d'experiències mitjançant la mobilitat virtual:

A continuació, exposo una mostra de diferents projectes basats en l'intercanvi d'experiències entre docents mitjançant la mobilitat virtual.

3.1.1 Open Virtual Mobility

Open Virtual Mobility (Mobilitat virtual oberta) és una associació formada per diferents universitats europees que té com a finalitat crear oportunitats accessibles per a assolir diferents habilitats en la mobilitat virtual i aconseguir així, una major acceptació de la mobilitat virtual a l'educació superior a Europa (“Open Virtual Mobility, s.d., par. 1). Segons la mateixa pàgina web d'aquesta associació, aquest projecte és finançat pel Programa Europeu Erasmus i va dirigida a estudiants d'educació superior, pel que es pot enfocar també, cap a la formació continua del professorat.

3.1.2 Programa Pestalozzi

Segons la informació extreta de la pàgina web de la CEICE de la Generalitat Valenciana (Conselleria d'Educació, Investigació, Ciència i Esport), el Programa Pestalozzi organitzat pel Consell d'Europa, fou un programa de mobilitat virtual que vetllà per la formació continua del professorat (el programa va acabar el gener del 2018 segons la pàgina web del “Servicio Español para la Internacionalización de la Educación”). Uns dels objectius principals d'aquest programa fou el d'afavorir l'intercanvi d'idees, informacions i material didàctic així com la creació de xarxes entre educadors de diferents països. Aquests objectius, s'identifiquen plenament amb la part pràctica d'aquest TFG.

3.1.3 EVALUATE

Segons la informació estreta de la pàgina web de la Universidad de León, EVALUATE són les segles en anglès d'“Avaluar i Promocionar la Telecol·laboració en la Formació de Professors”. Aquest projecte està dirigit per la mateixa Universidad de León. En el mateix article, es dona veu a Robert O'Dowd, responsable principal del projecte, destacant el principal objectiu d'aquest: saber quina repercussió tenen els intercanvis virtuals entre futurs mestres de diversos països de la Unió europea en el desenvolupament de les competències claus per als professors del segle XXI: les competències lingüístiques, interculturals i digitals. Explicat d'una altra manera, com diu O'Dowd al document consultat de la web de la Universitat Politècnica de València, (Explorando el impacto de la telecolaboración en la formación inicial de docentes) el projecte EVALUATE “tiene como objetivo evaluar el impacto del aprendizaje telecolaborativo en estudiantes-docentes que participan en la

formación docente inicial en diversos países y regiones de Europa”. És un programa englobat dins el concepte de mobilitat oberta.

3.1.4 Projecte “Creators of Words, the library in the school”

Segons la revista “Educación 3.0” a l'article “Un proyecto eTwinning que fomenta el uso del inglés, la lectura y las TIC”, “Creators of Words, the library in the school” és un projecte que es portà a terme en els cursos 2014-2015 i 2015-2016 i en el que van participar deu centres educatius de set països europeus. Aquest projecte es portà a terme mitjançant la plataforma eTwinning. Anava dirigit als alumnes de les escoles participants, involucrant per tant als docents de les mateixes escoles.

A l'article es mostren els objectius de l'escola de la que és mestre Luis Zarco, un dels docents participants d'aquest projecte. Destaquen els següents:

- Potenciar la dimensió europea del centre.
- Motivar l'alumnat en l'ús de l'anglès, la lectura i les TICs.

L'activitat principal d'aquest projecte fou “El libro viajero”. En aquest, s' involucrà a alumnes d'infantil per tal que imaginessin uns personatges. Amb els mateixos personatges, els alumnes de primària, havien d'inventar històries per després compartir-les amb els altres centres participants.

Tot i que el programa va dirigit als alumnes, va relacionat amb el meu treball, ja que també implica el treball col·laboratiu dels participants, mitjançant eines que faciliten la mobilitat virtual.

3.1.5 Projecte “Little People-Big Hearts”

Segons l'autora de l'article “Mi primera experiencia etwinning: proyecto “little people-big hearts” Maria Esther Meseguer Cano, “Little People-Big Hearts” fou un projecte en el qual participaren 14 escoles de 5 països diferents. El contingut del projecte, està relacionat amb l'educació socioemocional, treballant conceptes com l'amistat i l'amor. Un dels principals objectius, era mostrar als infants que aquests sentiments, són iguals a tot arreu del món, independentment de cultures i idiomes. Meseguer assegura a l'article que mitjançant projectes

d'aquest tipus, es permet obrir la mentalitat dels alumnes. D'una altra banda, l'autora també destaca la implicació de tot el centre en aquest projecte. En aquest sentit, penso que destacar la conveniència d'aquest tipus de projectes, ja que conviden a treballar d'una manera col·laborativa, i ajuda a desenvolupar la identitat de grup. A l'igual que el projecte anterior, està destinat als infants però suposa un treball col·laboratiu entre docents de diferents parts del món, pel que es dona una situació de mobilitat virtual entre docents.

3.2 Altres projectes de col·laboració docent

Tot i que els següents projectes no es porten a terme mitjançant elements de mobilitat virtual, he volgut anomenar-los per ser projectes basats en els intercanvis d'experiència docents i que afronten la recerca d'una millora de l'educació mitjançant el treball col·laboratiu.:

3.2.1 Projecte AMIGHA (Aprendizaje Multicultural e Instructivo con Grupos Heterogéneos en el Aula)

Segons Márquez i Garcia Cano (2006), a l'article "Educación Intercultural y Aprendizaje Cooperativo. La experiencia de España" publicat a la "Revista de Investigación Educativa", aquest projecte es creà a Andalusia al curs 2002/2003 com a resposta de les necessitats sorgides a les aules amb els moviments migratoris a Huelva. A un altre document publicat per la UNED on les autores parlen d'aquest projecte (La Experiencia AMIGHA: una propuesta educativa para trabajar la interculturalidad desde la atención a la diversidad) expliquen que a les diferents escoles participants en aquest projecte, sorgeixen noves situacions que provoquen els següents dubtes als docents tals com:

- com ensenyar l'espanyol als nouvinguts
- com relacionar-se amb les famílies
- com integrar les noves cultures a l' escola

Segons les autores del text citat, a partir d'aquestes preguntes, s'aborden noves metodologies dins l'aula per tal d'enfrontar-se a nous reptes. El projecte AMIGHA tracta d'assenyalar aquelles metodologies més afavoridores per a treballar les situacions d'interculturalitat mitjançant el treball col·laboratiu a l'aula. És a dir, a partir d'unes necessitats noves creades en

aquestes aules, amb aquest projecte es tracta de donar respostes a aquestes necessitats mitjançant l'intercanvi d'experiències i d'informació dels docents.

3.2.2 Simpòsium Internacional "La innovació educativa contra les desigualtats".

La pàgina web de la fundació Jaume Bufill, mostra un projecte d'intercanvi d'experiències escolars de diferents centres de Catalunya. Aquest intercanvi, segons aquesta pàgina web, serveix per a ajudar al fet que els participants identifiquin tant els obstacles en la seva tasca educativa, com la manera de trobar elements que afavoreixin la superació d'aquests. En definitiva, mitjançant l'intercanvi d'experiències es pretén que els docents explorin el potencial d'elements innovadors per tal de superar les desigualtats socials a l'educació.

4. Part pràctica: Open Virtual Mobility per a la formació docent a l'educació infantil.

4.1 Introducció

La part pràctica d'aquest TFG, va dirigida a mestres d'educació infantil. La seva realització té com a objectiu principal el fet de superar barreres geogràfiques en la formació continua dels docents mitjançant l'intercanvi d'experiències i idees, recolzant així, un dels principis educatius assenyalats pel CAIB (apartat "f" de l'article 4 del Decret 67/2008, de 6 de juny de 2008): "la concepció de l'educació com a aprenentatge permanent, que es desenvolupa durant tota la vida". És un projecte dirigit a mestres d'educació infantil d'Eivissa i Reggio Emilia.

Aquesta part pràctica consisteix en la creació d'un projecte mitjançant investigació basada en disseny. Amb aquest projecte, es pretén utilitzar un recurs digital obert ja existent per l'intercanvi d'experiències entre mestres de diferents escoles d'Eivissa i Reggio Emilia, donant pas a una situació de mobilitat virtual entre docents.

Aquest projecte té la possibilitat d'avaluar-se un i un altre cop per tal de redissenyar-se i millorar en diferents aspectes relatius al mateix projecte.

L'elaboració d'aquest treball respon a l'interès que provoquen les escoles de Reggio Emilia per part de mestres d'educació infantil d'Eivissa (i d'arreu del món), donant la possibilitat a aquells docents que vullguin ser participants d'esquivar barreres geogràfiques i econòmiques. Finalment cal esmentar que es tracta d'un projecte innovador, ja que s'obre un canal de comunicació entre escoles d'Eivissa i Reggio Emilia no existent fins avui.

4.1.1 Recerca

Per al disseny de la part pràctica d'aquest projecte, he realitzat una recerca prèvia dins el marc teòric mitjançant diferents articles publicats a “Google Scholar”. Aquesta recerca, s'ha focalitzat en tres temes principals: el concepte de mobilitat virtual oberta, la formació i cooperació docent i les escoles d'infantil de Reggio Emilia.

A continuació he centrat la recerca en projectes anteriors al meu i he fet un recull d'aquells més significatius al tercer punt del treball, l’“estat de la qüestió”.

Pel que fa a la part pràctica del treball, tema central d'aquest punt, he fet una recerca de diferents eines digitals obertes per tal d'utilitzar-la per al meu projecte:

En primer lloc, després d'una primera recerca, havia decidit utilitzar com a eina principal BSCW (Shared Workspace System), una plataforma digital que proporciona un espai per a compartir tasques. Tot i que l'eina és oberta i funcional pel meu treball, es limita a poder compartir textos pel que he decidit reprendre la recerca per a trobar una eina més apropiada pel mateix treball. A partir d' aquesta recerca, he conegut diferents aplicacions amb les quals es podria haver realitzat el projecte: Tumblr, WorkFlowy, TedEdd, Edmodo, BSCW fins que finalment, he seleccionat Freedcamp com l'eina més apropiada per portar a terme la meva idea inicial a l' hora de dissenyar aquest projecte.

4.1.2 Objectius de la recerca

De la mateixa manera que per a realitzar el TFG he marcat uns objectius per tal de dirigir el treball cap a una direcció correcta, a l'hora de fer la recerca per a la part pràctica, també he fixat un objectiu principal per a portar a terme aquesta part pràctica. És el següent:

-Fer una proposta de formació docent, basada en la mobilitat virtual oberta mitjançant l' intercanvi d'experiències entre mestres d'educació infantil d'Eivissa i Reggio Emilia.

4.1.3 Metodologia

La metodologia emprada per a la realització de la part pràctica d'aquest TFG consisteix en la “investigació basada en un disseny”. La investigació basada en disseny és una metodologia sistemàtica i flexible, amb l'intenció de millorar les pràctiques docents mitjançant la iteració, el disseny, el desenvolupament i la implementació, i està basada en la col·laboració entre els

participants del projecte en entorns del món real al voltant d'un marc teòric sensible amb el context (Wang i Hannafin, 2005).

La construcció d'aquest projecte requereix de la col·laboració d'altres docents, aprofitant així les possibilitats que ofereixen les TICs, que no només han d'anar enfocades al procés d'aprenentatge dels infants, sinó que poden ser una gran eina en la col·laboració docent. (Vicent, 2013). En aquest sentit cal mencionar també que pretén ser un projecte multidireccional, on tots els participants surtin beneficiats d'aquesta experiència.

Primera iteració: Arribats a aquest punt del projecte, aquesta primera iteració està limitada a que és una proposta teòrica que no s'ha posat en cara a la pràctica, per tant no són visibles aquells elements a millorar i a redissenyar.

4.2 Proposta

La proposta d'aquest Treball Final de Grau consisteix en el disseny d'un projecte englobat dins el concepte de mobilitat virtual oberta i va dirigida a mestres d'educació infantil d'Eivissa i Reggio Emilia. Tracta del plantejament de diferents temes educatius on els participants del projecte hauran de fer les seves aportacions metodològiques sobre els diferents continguts plantejats al projecte i compartir-les mitjançant diferents formats (vídeos, textos, etc.)

Com a instrument principal per a portar a terme aquest projecte, he seleccionat l'eina oberta digital Freedcamp, que es tracta d'una plataforma digital educativa i consisteix en un entorn col·laboratiu de comunicació. Funciona com una xarxa social que permet la creació de grups tancats per a compartir informació.

Un cop he seleccionat aquesta eina i he fet el registre en aquesta, es faria la invitació a diferents docents de les escoles de segon cicle d'infantil d'Eivissa i Reggio Emilia per a participar en el projecte. Aquesta invitació seria mitjançant la mateixa plataforma Freedcamp que possibilita convidar diferents participants mitjançant un correu electrònic.

En aquesta invitació al projecte s'especificaria en què consisteix el projecte explicant els seus continguts inicials, els seus objectius i els requisits a l'hora de participar en aquest.

Quant als requisits per a participar en el projecte, serien els de compartir informació sobre els continguts plantejats a Feedcamp mitjançant un blog creat específicament per a portar a terme aquest projecte. Un altre requisit seria la implicació, ja que els participants hauran de col·laborar en el disseny dels ítems a avaluar en cada contingut a més de plantejar altres

continguts segons els interessos individuals de cada participant. Els participants del projecte també hauran d'avaluar les tasques mostrades pels docents facilitant així la seva pròpia auto-avaluació per a millorar la seva pràctica docent. En aquest sentit cal assenyalar que l'avaluació i l'autoavaluació són uns dels eixos principals en la construcció d'aquest treball, ja que el seu disseny inicial s'hauria d'ampliar amb diferents continguts proposats per als diferents participants, així com en la confecció dels ítems d'avaluació de cada contingut.

Un cop cada mestre hagi mostrat mitjançant diferents tipus de registres la seva documentació sobre els continguts a tractar, amb un caràcter setmanal, s'organitzaran debats mitjançant Skype per tal d'extreure conclusions sobre les discussions creades en cada contingut.

El darrer contingut plantejat en aquesta proposta, “com donar visibilitat a aquest projecte”, està fet expressament per a crear un projecte en el qual participin també els alumnes i familiars d'aquests.

Pel que fa a la temporització del projecte, la idea inicial és que duri un any acadèmic per tal d'un cop haver ampliat coneixements gràcies a l'intercanvi d'experiències amb docents de Reggio Emilia, poder fer altres intercanvis amb altres escoles.

Finalment cal assenyalar que la llengua proposada per a portar a terme aquest projecte serà l'anglès.

4.2.1 Objectius de la proposta:

Pel que fa als objectius de la part pràctica, en primer lloc cal tenir en compte que va dirigit als docents participants d'aquest projecte i per tant, els objectius van dirigits a aquests. Són els següents:

Objectius generals:

-Intercanviar experiències educatives entre professorat d'educació infantil d'Eivissa i Reggio Emilia.

-Millorar la pràctica docent dels participants.

Objectius específics:

-Assolir competències necessàries per a la mobilitat virtual oberta

-Millorar l'anglès del professorat en un ambient multicultural.

-Donar visibilitat al projecte mitjançant la participació d'alumnes i famílies.

4.2.2 Competències professionals docents:

Per a desenvolupar aquest punt, tindrè en compte les competències professionals assolides pel professorat a qui va dirigit el meu projecte, guiant-me per la informació proporcionada per la Universitat de les Illes Balears en la seva pàgina web, en l'apartat que fa referència a les competències adquirides per part dels estudiants al llarg dels seus estudis de Grau d'Educació Infantil.

Així, mitjançant el projecte “Open Virtual Mobility Mobilitat oberta virtual per la formació docent inicial a l'Educació Infantil: intercanvi d'experiències entre docents de les escoles d'Eivissa i Reggio Emilia”, es pretenen reforçar les següents competències professionals docents:

- Competències relacionals: fa referència a la capacitat per a treballar d'una forma col·laborativa respectant la diversitat.
- Competències acadèmiques-disciplinàries: mitjançant aquest projecte, els mestres han d'aprofundir la seva capacitat d'anàlisi en vers les implicacions educatives de les TICs. A més a més, es pretén que els mestres desenvolupin un autoconcepte professional positiu.
- Competència professional: les competències claus que proporciona aquest projecte impliquen, l'aprenentatge de diferents llengües en contextos multiculturals, la capacitat d'associar les tecnologies com a instruments de cooperació, la capacitat per a dissenyar i avaluar diferents contextos d'aprenentatge atenent la diversitat dels infants, la capacitat d'analitzar el funcionament d'altres escoles d'infantil i finalment, la capacitat d'observar, analitzar i documentar els processos educatius dels infants.

4.2.3 Continguts

Mitjançant aquest projecte la meva intenció és que s'exposin totes aquelles accions educatives que els diferents participants considerin més rellevants mitjançant fotografies, documents i vídeos per tal que els altres docents puguin fer una avaluació per a millorar la pràctica docent de tots els participants. Pel que fa als continguts del meu projecte de mobilitat, cal assenyalar que el nombre de continguts inicials que es plantegen a continuació en aquest punt poden anar sent ampliat segons els interessos de cada participant del projecte. Per tant, el contingut d'aquest projecte també serà construït pels propis participants, tractant-se així d'un projecte dinàmic i multidireccional.

Pel que fa a la selecció dels continguts inicials, ens centrarem principalment en aspectes metodològics pels quals destaquen les escoles d'infantil de Reggio Emilia. Així doncs, els ítems inicials a tractar en aquest projecte, seran els següents:

- Observació i documentació el procés d'aprenentatge dels infants.
- Distribució de l'aula d' infantil.
- Els cents llenguatges del nen.
- Aspectes a tenir en compte a l'hora de tractar aspectes educatius relatius a la natura.
- Activitats per treballar l'educació emocional.
- Els materials de l'aula.
- Participació de les famílies.

4.2.4 Activitats

Per a construir aquest projecte es proposen quatre tipus d' activitats. D' aquestes quatre activitats, les tres primeres formaran una seqüència al llarg del curs, mentre que la darrer consistirà en una trobada entre els participants del projecte al final del curs. Les tres primeres setmanes, els participants no hauran de seleccionar el tema de discussió, ja que es seleccionaran els continguts inicials.

4.2.4.1 Primer tipus d'activitat: elecció i discussió dels diferents continguts a tractar i a avaluar.

Temporització: Selecció de tema de discussió: Quinzenal. Duració del projecte: un any acadèmic.

Objectius: Seleccionar temes educatius sobre els quals els participants puguin millorar la seva tasca docent mitjançant l'intercanvi d'experiències educatives.

Continguts, conceptes, procediments i actituds: Per a iniciar el projecte, els primers continguts seran els assenyalats en el punt anterior (com observar i documentar el procés d'aprenentatge dels infants, com distribuir l'aula d' infantil, els cent llenguatges del nen, l'ensenyança en vers la natura, educació emocional, els materials de l'aula i la participació de les famílies). Per a començar, un dels dos temes a tractar, serà el que fa referència a l'observació i documentació en el procés d'aprenentatge dels infants, ja que els mestres hauran de construir aquest part d'aquest projecte mitjançant la documentació del treball dels infants,

pel que començar amb aquest tema, pot ajudar a millorar el projecte en les següents discussions sobre altres temes. Cada quinze dies, se seleccionaran dos continguts sobre els quals els participants documentaran aspectes relacionats amb aquest en el dia a dia a l'aula. Aquesta selecció de continguts es farà via Skype, i posteriorment es deixarà constància a la plataforma Freedcamp com a tasques a treballar. Un cop els participants tinguin la documentació necessària, faran una entrada al seu blog i enllaçaran la seva entrada a l'aplicació Freedcamp perquè els altres participants puguin fer l'avaluació posterior. La documentació mostrarà mitjançant diferents formats (vídeos, fotografies, etc.) aquells aspectes que cada participant trobi adients i anirà acompanyada d'una explicació amb un text.

Per a portar a terme aquesta activitat, els participants hauran de:

En primer lloc, acceptar la invitació al projecte. A continuació, crear un blog específic per a aquest projecte. Finalment, compartir la informació a tractar en el seu blog i compartir l'enllaç de l'entrada corresponent a la plataforma Freedcamp.

Els participants del projecte hauran de tenir assolides les habilitats digitals necessàries i un coneixement suficient d' anglès per a poder portar a terme el projecte.

Activitats a desenvolupar: Com he dit, cada dues setmanes, els participants hauran de seleccionar dos dels set temes inicials proposats. Sis setmanes després els participants hauran de proposar nous temes i seleccionar-ne un, mentre que al cap de vuit setmanes, hi haurà d'haver un mínim de dues propostes noves per a fer una nova selecció de dos temes.

Metodologia: Per a la tria de temes, cada dos divendres des que comenci el projecte, els participants tendran una reunió virtual mitjançant Skype en la que decidiran democràticament la tria de temes a tractar. Prèviament, els possibles continguts a tractar, s'hauran mostrat a la plataforma Freedcamp.

Materials: Per a portar a terme aquest projecte, els participants utilitzaran les següents plataformes digitals: Freedcamp, Skype i Blogger.

Avaluació: L'avaluació d'aquesta activitat, dependrà dels continguts a tractar. Com he assenyalat abans al treball és un dels eixos d'aquesta part pràctica així que plantejo l'avaluació dels continguts compartits pels mestres com una activitat pròpia que s'explica en la següent activitat.

4.2.4.2: Segon tipus d'activitat, l'avaluació i l'autoavaluació dels continguts exposats en els blogs de cada mestre.

Tot i que aquesta activitat podria formar part del punt anterior com a avaluació i que és cent per cent dependent de l'activitat anterior, penso que és important desenvolupar un punt específic per a explicar com portar a terme l'avaluació dels continguts que construiran aquest projecte.

Temporització: Cada dues setmanes al llarg de tot l'any acadèmic.

Objectius: Avaluar i auto-avaluar la tasca docent mostrada als blogs de cada participant per tal de millorar la pràctica docent mitjançant l'intercanvi d'experiències educatives.

Continguts, conceptes, procediments i actituds:

Aquesta avaluació es farà partint dels ítems proposats pels mateixos participants i es deixarà constància en l'aplicació Feedcamp. Aquestes avaluacions s'exposaran una setmana després que cada docent hagi exposat el contingut a tractar en el seu bloc.

A continuació d'aquest paràgraf es mostren els ítems inicials per a avaluar els temes tractats pels participants del projecte mitjançant la plataforma Feedcamp. Aquests ítems hauran d'acabar de ser implementats mitjançant la col·laboració de tots els participants del projecte i serviran de guia per a avaluar les tasques aportades pels altres docents. A continuació, mostro els ítems inicials plantejats per a avaluar els continguts inicials:

-Com observar i documentar el procés d'aprenentatge dels infants:

- La documentació aportada reflecteix el treball dels infants?
- Mitjançant la documentació aportada es pot apreciar l'evolució dels infants?
- La documentació aportada reflecteix el treball docent?
- El tipus de registre empleat és el més adequat per a documentar aquesta situació educativa?
- Hi ha una coherència entre el que el participant del projecte ha explicat i la documentació aportada?

-Segons la distribució de l' aula mostrada per cada participant en la seva documentació, l'espai:

- Respecta les necessitats bàsiques de l'infant (higiene, descans, seguretat)?
- Afavoreix el desenvolupament d'autonomia de l' infant?
- Afavoreix la socialització dels infants?

- Permet a l'infant tenir llibertat de moviment?
- Afavoreix el moviment de l'infant?
- Estimula l'infant a l'hora de manipular, explorar, experimentar i aprendre?
- Facilita la comunicació dels infants mitjançant diferents llenguatges (oral, escrit, artístic, etc.)
- Afavoreix l'observació del mestre?

-Els cent llenguatges del nen: com treballar la comunicació de l'infant: les activitats exposades pels participants:

- permeten la comunicació oral en diversos llenguatges?
- permeten l'expressió artística.
- afavoreixen l'expressió mitjançant la psicomotricitat.
- afavoreixen l'expressió musical?
- permeten la producció escrita entenent la lectoescriptura com un procés natural?
- faciliten l'expressió corporal.
- faciliten la comunicació mitjançant les TICs?
- faciliten les expressions de les emocions?

-Com estudiar la natura: les activitats mostrades pels participants en vers la natura:

- inculquen el respecte per l'entorn?
- ajuden a desenvolupar un coneixement bàsic dels diferents elements de la natura?
- mostren als infants la importància pel respecte als diferents elements de la natura?
- permet un desenvolupament de la sensibilitat de l'infant en vers els problemes mediambientals?
- es desenvolupen en un entorn natural?

-Educació emocional. Les activitats proposades pels mestres per a treballar l'educació emocional, permet a l'infant:

- Identificar les emocions pròpies i les dels companys.
- El fet de facilitar el control de les emocions.
- Afavorir l'autoestima.
- Afavorir la capacitat d'empatia.

- Facilita el treball col·laboratiu
- Afavoreix l'augment d' habilitats socials.
- Afavoreix l'assoliment de normes socials.

-Els materials utilitzats a l'aula:

- Són segurs i resistents?
- Són variats i motivadors per a l'aprenentatge?
- Afavoreixen la capacitat d'observació, experimentació i manipulació?
- Afavoreixen el desenvolupament motor i sensorial?
- Afavoreixen el desenvolupament del pensament lògic?
- Afavoreixen l'ús compartit?
- Afavoreixen la comunicació musical, artística i oral?
- Afavoreixen la motivació per l'ús de les TICs?

-Sobre la participació de les famílies en l'educació formal dels seus fills:

- Les activitats proposades amb les famílies són motivadores? Són assolibles per la major part de les famílies?
- Les activitats proposades, afavoreixen la relació escola-família? I la relació entre les diferents famílies?

A partir d' aquests ítems, els participants hauran d' ampliar els ítems exposats si ho troben adient mitjançant la plataforma Feedcamp. A continuació, hauran de fer una avaluació pròpia de la tasca mostrada per cada participant i exposar-la posteriorment a la reunió d'avaluació proposada cada dues setmanes mitjançant Skype. Per a portar a terme l'avaluació, els participants hauran de ser crítics i també d'empatitzar per tal d' avaluar segons les possibilitats reals que té cada docent a l' hora de portar a terme la seva tasca.

Activitats a desenvolupar: Els participants tenen una setmana per avaluar la tasca compartida per altres docents. Al llarg d'aquesta setmana, els participants també poden proposar diferents ítems per a avaluar els diferents continguts proposats. Al cap de sis setmanes, cada participant haurà de proposar diferents ítems d'avaluació d'aquells nous continguts a tractar. .

Metodologia: Per l'avaluació, cada participant farà una avaluació individual de la tasca de cada docent per posteriorment exposar-la als altres participants, destacant aquells aspectes ressenyables i aquells que es poden millorar. La posada en comú amb els altres participants es farà mitjançant Skype.

Materials: Per aquesta part del projecte, els participants utilitzaran les següents plataformes digitals: Freedcamp, Skype i Blogger.

Avaluació: Aquesta proposta ha de servir perquè cada participant pugui fer una autoavaluació sobre la seva tasca amb l'ajuda de l'avaluació que hagin fet els altres participants i mitjançant la mateixa documentació elaborada per cada mestre participant.

4.2.4.3 Tercera activitat: participació dels alumnes i les seves famílies.

Temporització: una sessió trimestral, al llarg de tot el curs acadèmic.

Objectius:

- Donar visibilitat al projecte.
- Implicar les famílies en l'educació dels infants.
- Afavorir el sentiment d'identitat grupal dels infants i docents.
- Afavorir l'autoestima dels participants en el projecte.
- Aplicar un tret fonamental de les escoles de Reggio Emilia: la participació de les famílies.

Continguts, conceptes, procediments i actituds

Aquesta activitat consistirà en l'agermanament entre els alumnes dels mestres participants, agermanant alumnes de diferents països (Espanya i Itàlia). A l'inici del curs, es farà una xarrada als pares per a explicar el projecte que tot i que va dirigit als mestres, els infants s'han de veure beneficiats d'aquest. Cada mestre assignarà a cada infant a un altre infant de la classe. El primer trimestre, cada infant haurà de fer un dibuix de la seva família i entregar-lo al seu mestre. Aquest ho compartirà via Freedcamp al mestre d'una altra escola, i amb el nom de l'infant a qui va dirigit. Cada dibuix haurà d'assenyalar qui és cada persona representada.

El segon trimestre, l'intercanvi es farà mitjançant una fotografia en la qual s'indicarà qui és cadascú. El darrer trimestre, cada família farà un vídeo breu i cada infant haurà de presentar-se a sí mateix i als components de la seva família.

Activitats a desenvolupar: Així doncs, les activitats a portar a terme seran tres: un dibuix amb la família, una fotografia amb aquesta i finalment un vídeo.

Metodologia: En primer lloc s'aprofitarà qualsevol de les reunions amb els pares o un altre canal d'informació per a explicar el projecte a les famílies dels infants. La primera activitat, la del dibuix, es realitzarà a l'aula. Les fotografies i els vídeos, els realitzaran els pares i ho enviaran als tutors dels seus fills mitjançant correu electrònic.

Per l'avaluació, cada participant farà una avaluació individual de la tasca de cada docent per posteriorment exposar-la als altres participants, destacant aquells aspectes ressenyables i aquells que es poden millorar. La posada en comú amb els altres participants es farà mitjançant Skype.

Materials: Per aquesta part del projecte, els docents compartiran els diferents documents mitjançant Freedcamp i Blogger.

Avaluació: A l' hora d' avaluar aquesta activitat, hi haurà que tenir en compte la implicació que hagin tengut les famílies.

4.2.4.4. Quart tipus d' activitat: Fòrum Open Virtual Mobility entre docents d'Eivissa i Reggio Emilia (trobada física)

Temporització: un cap de setmana a la finalització del curs.

Objectius: Assentar els llaços establits entre els participants al llarg del projecte.

-Posar en comú els diferents aprenentatges.

-Plantejar-se nous projectes amb altres escoles de diferents

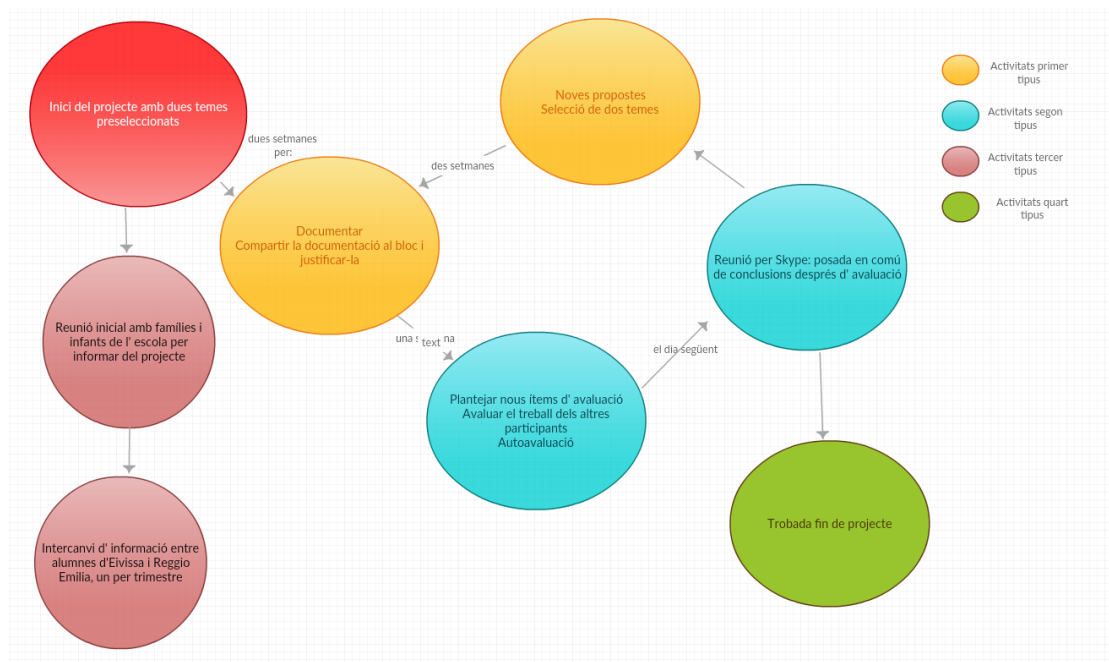
Continguts, conceptes, procediments i aptituds: En aquest apartat es planteja una trobada física entre els participants per tal de tractar i exposar tots aquells aprenentatges assolits i per a tractar nous possibles projectes. La proposta té una duració de dos dies, vuit hores cada dia.

Activitats a desenvolupar: Presentació de cada participant d'aquells aspectes més ressenyables del projecte.

Metodologia: Cada participant farà una exposició d'aquells aspectes treballats en comú amb el projecte al llarg de l'any destacant aquells trets que han millorat gràcies a aquesta experiència. Cadascú tindrà un temps determinat pel nombre de participants.

Materials: Material fotogràfic, vídeos, presentació amb Powerpoint i tots aquells elements que a cada docent li sembli adient a l'hora de portar a terme la seva presentació.

Avaluació: Aquesta trobada hauria de servir per extreure conclusions finals un cop finalitzat el projecte i millorar diferents aspectes professionals.

4.2.5 Eines tecnològiques

Una part fonamental d'aquest projecte de mobilitat virtual, són les següents eines digitals. Totes tenen en comú que són eines de comunicació obertes:

Freedcamp: és l'eina principal per a portar a terme aquest projecte. Es tracta d'un espai digital que té els mateixos avantatges que les xarxes socials més conegudes, però amb la diferència que per defecte, els grups que es creen amb aquesta eina, és un espai tancat. Aquesta eina permet el registre de mestres, alumnes i pares i mares d'alumnes, possibilitant la comunicació entre aquests. Permet l'intercanvi d'informació mitjançant fotografies, textos, vídeos, etc. En definitiva, és una eina que permet la col·laboració d'una manera senzilla, facilitant així el desenvolupament del projecte. Tot i que en un principi havia seleccionat l'aplicació Edmodo, m'he declinat per utilitzar Freedcamp, ja que és més adient pel perfil professional a qui va dirigit aquest projecte.

Blogger: Eina que permet publicar al moment mitjançant textos, imatges i vídeos. En el meu projecte, es pretén que cada mestre obri un bloc específic per a participar en aquest projecte. Dóna la possibilitat de donar visibilitat al treball professional de cada docent mitjançant la documentació per fotografies, vídeos, textos i enllaços.

Skype: És una plataforma digital que permet la comunicació entre dos o més usuaris mitjançant l'escriptura de textos, la veu o per vídeo. Aquesta darrera funció és la que

s'utilitzarà en el meu projecte, la comunicació per vídeo.

A més de fer ús d'aquestes eines, el projecte està obert a utilitzar noves eines tecnològiques com a resposta a una possible nova proposta de qualsevol dels participants del projecte.

4.2.6 Avaluació

Un dels elements clau d'aquest projecte és l'avaluació, que comprèn tant l'autoavaluació dels participants com l'avaluació d'aquests sobre la tasca exposada per altres docents. És l'activitat més important de la part pràctica. En aquest sentit, cal entendre tant l'autoavaluació com l'avaluació com a eines que afavoreixen la possibilitat de millorar aspectes pràctics i teòrics de la tasca docent.

A l'hora d'avaluar, els participants hauran d'anomenar aquells aspectes millorables i aquells aspectes ressenyables mitjançant la plataforma Feedcamp, en un espai habilitat per a compartir les avaluacions i autoavaluacions de cada participant. Per tal d'analitzar els diferents aspectes relacionats amb els continguts exposats, els participants del projecte proposaran una sèrie d'ítems mitjançant els quals es realitzarà l'avaluació. Per a dissenyar aquests ítems s'hauran de tenir en compte aquells paràmetres educatius relatius als continguts a analitzar. Aquests ítems hauran de ser finalment consensuats una setmana abans d'avaluar la documentació compartida pels participants del projecte. Pel que fa als continguts inicials proposats en aquesta proposta, els ítems inicials proposats per a la seva avaluació s'exposen en l'apartat corresponent a les activitats.

Per acabar, cal dir que un dels objectius d'aquesta proposta és millorar la pràctica docent dels participants, sent l'avaluació i l'autoavaluació dues eines fonamentals per tal d'analitzar aquells aspectes que es poden millorar.

Finalment, pel que fa al propi projecte, el fet que sigui un projecte basat en el disseny permet mitjançant l'avaluació millorar diferents aspectes en futures iteracions.

5. Discussió

La meua proposta, inspirada en el concepte d'Open Virtual Mobility, s'ha fet amb l'intenció d'obrir un canal de comunicació entre escoles d'Eivissa i Reggio Emilia per tal de millorar la pràctica docent mitjançant l'intercanvi d'experiències entre mestres. Així, aquest projecte comparteix objectius propis d'un projecte englobat en el concepte de mobilitat virtual oberta

utilitzant eines obertes per a connectar professors de diferents llocs atenent a diferents aspectes esmentats en el **marc teòric**. A més a més, té les mateixes característiques que un projecte d'Open Virtual Mobility: innovació, internacionalització i inclusió:

És innovador ja que es crea una línia de comunicació entre escoles de Reggio Emilia i d'Eivissa, element abans no existent. S'identifica amb la internacionalització, ja que mitjançant aquest projecte es tracta d'integrar la dimensió internacional i intercultural entre escoles de dos països diferents i d'abordar l'ensenyança des d'una mirada més global. Té un caire inclusiu al facilitar l'eliminació de barreres geogràfiques i econòmiques mitjançant la mobilitat virtual i l'ús d'eines obertes.

Les bases ideològiques a l'hora de crear aquest projecte, s'identifiquen amb les característiques principals de les associacions que fomenten la mobilitat virtual esmentades al marc teòric, i als projectes comentats a l'estat de la qüestió, ja que el seu plantejament fomenta el treball col·laboratiu entre mitjançant eines electròniques, possibilitant així, la mobilitat virtual. A més a més, les eines utilitzades per a portar a terme la part pràctica del projecte són eines obertes.

La part pràctica del treball, també està basada en la part teòrica que fa referència a la formació continua del docent, ja que mitjançant l'intercanvi d'experiències entre mestres, es produeix un procés d'ensenyança-aprenentatge.

Un altre aspecte important del marc teòric, és la part que parla de les escoles de Reggio Emilia i Loris Malaguzzi: en primer lloc, són importants per ser part del projecte, i en segon lloc, comparteixen amb el meu treball una metodologia constructivista.

Pel que fa als projectes exposats l'**estat de la qüestió**, el meu projecte coincideix amb aquests en els següents aspectes:

El programa Pestalozzi, com he esmentat al punt 3.1.1, té la intenció d'“afavorir l'intercanvi d'idees, informacions i material didàctic així com la creació de xarxes entre educadors de diferents països”, coincidint al cent per cent amb les propietats de meu projecte.

Els projectes EVALUATE, “Creators of Words, the library in the school” i “Littel People-Big Hearts” també van englobats dins el concepte Open Virtual Mobility. A diferència del meu, aquests van dirigits als alumnes i no als mestres, tot i que tots els projectes requereixen la implicació del professorat i per tant el treball cooperatiu, tret que comparteix amb la meva proposta.

Els projectes AMIGHA i Simpòsium Internacional "La innovació educativa contra les desigualtats" han format part de l'estat de la qüestió tot i no ser projectes de mobilitat virtual. La raó és que compleixen un dels aspectes fonamentals esmentat al marc teòric: Els dos projectes estan basats en el treball col·laboratiu de docents de diferents parts del món, mitjançant l'intercanvi d'experiències pel que també es dona un aprenentatge dels mestres.

Per acabar aquest punt de discussió, cal analitzar els **objectius** plantejats a l'inici del treball per tal de veure si s'han complert. Pel que fa als objectius generals: -Explorar el concepte de mobilitat virtual oberta, conèixer diferents projectes de mobilitat virtual oberta i conèixer diferents associacions que promouen la mobilitat virtual oberta, valorar la importància de treball cooperatiu i de la formació continuada dels docents i conèixer els principals trets educatius de les escoles d'infantil de Reggio Emilia- són objectius assolits mitjançant la recerca d'informació del marc teòric. D'una altra banda, pel que fa a l'objectiu que assenyalava realitzar un projecte funcional, innovador i assolible, també s'ha complert: és funcional, innovador ja que no hi havia abans un projecte igual que agermanés escoles d'infantil de Reggio Emilia i Eivissa, i finalment és assolible.

Pel que fa als objectius específics, també s'han complert ja que he trobat unes eines adequades per a la realització del projecte.

En aquest sentit, les línies de futur d'aquest projecte seran posar en marxa el mateix projecte per a poder implementar i avaluar.

6. Conclusions:

A l'hora de finalitzar aquest treball, vull plasmar els meus pensaments al llarg del temps transcorregut en la realització d'aquest, sempre relacionats amb un concepte clau del treball: la mobilitat virtual oberta com a eina per a superar barreres geogràfiques. Sobre aquest pensament, eliminar barreres i minimitzar diferències socials, pensament utòpic però just moralment, i mentre feia una recerca sobre el marc teòric d'aquest treball, al voltant nostre, una notícia que més que sorpresa em creà por i ràbia: el naixement notori d'un partit d'extrema-dreta al nostre territori amb idees, en la meua opinió, de dubtosa honorabilitat. No és un fet aïllat, recentment, ha succeït a altres països "desenvolupats": França i Brasil són clars exemples. Aquest fet em motivà encara més a creure en totes aquelles accions que afavoreixin la supressió d'elements que ajuden a fer cada cop més gran una esquerda social i

econòmica entre els habitants de tot el món.

D'una altra banda, al llarg de la redacció d'aquest treball, he tingut la sort de poder conversar diverses vegades amb un conegut donant-me pas a reflexionar sobre la mobilitat: Aquest conegut, és un home africà de quaranta anys. Aquest aspecte, el de l'edat, m'ha facilitat poder empatitzar amb aquesta persona. Malick Diouf (si no recordo malament), de Senegal em va contar la seva “agradable” experiència de mobilitat:

Malick vivia a Senegal amb la seva família fins als vint i pocs anys. Les poques expectatives de futur en aquell moment conjuntament amb una sensació d'inseguretat el va fer decidir estalviar diners per tal de buscar un futur millor. Li van fer una oferta per a viatjar a Europa que era difícil declinar: viatge en un creuer des del Marroc i arribar a Espanya amb un lloc de feina i habitatge propi. L'únic inconvenient, el sou de molt temps de treball. Amb l'ajud de familiars i algun amic, Malick decidí anar cap a Europa. La seva sorpresa fou quan al lloc de trobada, no hi havia més que una petita embarcació i una sèrie d' homes apuntant amb pistoles a aquells que havien decidit anar també a Europa. Segons Malick amb els diners ja entregats, tots foren obligats a pujar a la embarcació per tal de no interrompre el negoci mafiós d'aquells que venien promeses falses. Malick a la conversa, feia referència un i un altre cop a la necessitat d'educar a tots els pobles per tal de desenvolupar el pensament crític de les persones i curar societats malaltes. També feia referència a que la seva arribada a Espanya no fou precisament un camí de roses, que la gent s'omplen la boca quan anomenen els Drets Humans però aquests són una utopia. Per coses com aquesta, penso que és realment important oferir oportunitats a tot el món, idea que va en la mateixa direcció que el concepte de mobilitat virtual oberta. Tothom hauria de tenir les mateixes oportunitats sense tenir en compte nacionalitats. Tot i que acabar en les desigualtats socials i econòmiques apunta a ser una utopia, penso que totes aquelles accions que afavoreixin la minimització d'aquestes diferències són necessàries per a iniciar aquest canvi social.

Pel que fa a altres aspectes del treball, vull comentar que mitjançant aquest projecte, tot i que no va dirigit als infants, el fet de millorar la pràctica docent, hauria d' influenciar als alumnes d' una forma indirecta en les vuit competències bàsiques englobades en el marc de proposta realitzat per la Unió Europea: de comunicació lingüística, matemàtica, en el coneixement i

interacció amb el món físic, tractament de la informació i competència digital, competència social i ciutadana, competència cultural i artística, competència per aprendre a aprendre i la autonomia e iniciativa personal.

Pel que fa referència a la funcionalitat d'aquest projecte penso és una eina útil i enriquidora per la labor docent ja que implica la comunicació amb altres docents, la relació amb persones amb objectius comuns i possibilita una formació continuada mitjançant l'intercanvi d'experiències. Penso que amb aquest treball, el docent també es veu reforçat ja que aquest projecte dóna visibilitat a la seva tasca, per tant pot beneficiar l'autoconcepte dels participants.

D'una altra banda, penso que és important esmentar que és un projecte innovador ja que no existeix fins ara un canal de comunicació habilitat entre escoles d'infantil de Reggio Emilia i d'Eivissa. Finalment, puc dir que és un projecte assolible ja que l'he posat en marxa mitjançant les eines esmentades a la part pràctica del treball.

Per acabar el treball, vull esmentar que en l'hipotètic cas que aquest projecte es portes a terme, el fet d'assenyalar les escoles de Reggio Emilia i Eivissa com a úniques participants del mateix, seria un primer pas per a convidar a altres escoles d'arreu del món, per tal d'intercanviar experiències educatives amb escoles de països amb cultures més diferents a la nostra. Amb la selecció de Reggio Emilia com a participant del projecte no tenia a intenció de que hagués un grup més expert que un altre. Penso que tots participants es poden retroalimentar en un projecte així, ja que sempre hi haurà camps que un docent domini més que els altres. Per exemple, no penso que les afamades escoles de Reggio Emilia tinguin uns RRHH tan escassos com es poden trobar a diferents escoles d'Eivissa amb situacions de diversitat a l'aula, pel que penso que hi ha mestres que treballen a Eivissa que tenen més experiència davant determinades situacions que mestres de Reggio Emilia.

Finalment vull assenyalar que el gran repte de futur d'aquest projecte un cop es porti a terme, és implementar el mateix a partir de les necessitats sentides, fer propostes de millora i noves iteracions. Així, la principal limitació d'aquest projecte és que al no haver-lo posat en pràctica, no es poden detectar aquells aspectes a millorar

7. Referències bibliogràfiques

- Agut, M. P. M., & Hernando, C. R. (2015). Escuelas Reggio Emilia y los 100 lenguajes del niño: experiencia en la formación de educadores infantiles. In *Actas del XVIII Coloquio de Historia de la Educación: Arte, literatura y educación* (pp. 139-151). Universitat de Vic-Universitat Central de Catalunya.
- Allègre, C., Blackstone, T., Berlinger, L., & Ruetters, J. (1998). Declaración de La Sorbona. Declaración conjunta para la armonización del diseño del Sistema de Educación Superior Europeo (a cargo de los cuatro ministros representantes de Francia, Alemania, Italia y el Reino Unido).
- Almenara, J. C., & Cejudo, M. D. C. L. (2007). Propuestas de colaboración en educación a distancia y tecnologías para el aprendizaje. *Edutec. Revista Electrónica de Tecnología Educativa*, (23), 073.
- Andrade Castro, J. A., & Campo-Redondo, M. S. (2008). Tecnologías de información: inclusión en la educación basada en lo digital. *Revista mexicana de investigación educativa*, 13(36), 223-248.
- Area, M. (2008). Las redes sociales en Internet como espacios para la formación del profesorado. *Razón y palabra*, 13 (63)
- Berasaluze, R. (2008). La calidad como reto en las escuelas de educación infantil al inicio del siglo XXI. Las escuelas de Reggio Emilia, de Loris Malaguzzi, como modelo a seguir en la práctica educativa. (Tesis doctoral). Facultad de Educación: Departamento de psicología evolutiva y didáctica, Universidad de Alicante.
- Blanco, G. (2006). La equidad y la inclusión social: uno de los desafíos de la educación y la escuela hoy. *Reice: Revista Electrónica Iberoamericana sobre Calidad, Eficacia y Cambio en Educación*.
- Corbella, M. R., & Aretio, L. G. (2010). Movilidad virtual en la educación superior, ¿oportunidad o utopía?. *Revista española de pedagogía*, 243-259.
- Cuadros, J. A., & Encabo, J. M. L. (1998). La Web de papel.
- El consorcio del proyecto europeo EVALUATE, liderado por la ULE, celebra su primera reunión en León. (2017). León, España.: Universidad de León. Recuperat de <https://www.unileon.es/noticias/el-consorcio-del-proyecto-europeo-evaluate-liderado-por-la-ule-celebra-su-primera-reunion-en-leon>
- Escorcia-Caballero, R., & Gutiérrez-Moreno, A. (2009). La cooperación en educación: una visión organizativa de la escuela. *Educación y educadores*, 12(1).
- García, J. J., & Jiménez, Q. (2013). Educar en tiempos inciertos. *Revista Complutense de Educación*, 24(2), 477.
- García Aretio, L. (2007). Movilidad virtual Vs. Movilidad física.
- GARCÍA-CANO, M.T., MÁRQUEZ, E.L. (2006) Educación Intercultural y Aprendizaje Cooperativo. La experiencia de España, *Revista de Investigación Educativa* 3, Xalapa, Veracruz. Recuperat de: http://www.uv.mx/cpue/num3/inves/garcia_marquez_educacion_intercultural_espa%C3%B1a.html
- Govern de les Illes Balears, Conselleria d' Educació i Cultura. Direcció General d' Administració, Ordenació i Inspecció Educatives. (6, juny 2008). Decret 67/2008, de 6 de juny de 2008, pel qual s'estableix l'ordenació general dels ensenyaments de l'educació infantil, l'educació primària i l'educació secundària obligatòria a les

Illes Balears. Recuperat de :

http://weib.caib.es/Normativa/Curriculum_IB/decrets/decret_67-2008_ordenacio_general.pdf

Gómez, Á. I. P. (2010). Aprender a educar: nuevos desafíos para la formación de docentes. *Revista interuniversitaria de formación del profesorado*, (68), 37-60.

Hoyuelos, A. (2004). Reggio Emilia y la pedagogía de Loris Malaguzzi. *Revista Novedades Educativas*.

Hoyuelos, A., & Cabanellas, I. (1996, December). Malaguzzi y el valor de lo cotidiano. In *Trabajo presentado en el Congreso de Pamplona*.

Hoyuelos Planillo, A. (2009). Ir y descender ay desde Reggio Emilia. *Participación educativa*.

Justiniani, A. M. (2014). Educación a Distancia en Iberoamérica: XXX aniversario de la AIESAD. *RIED. Revista iberoamericana de educación a distancia*, 13(2), 13-36.

López, F., & Sanmartín, R. (2004). Los procesos de internacionalización y globalización en la educación superior: un análisis de los países de la OCDE. *Revista de educación*, 35.

La innovació educativa contra les desigualtats. (2016). Barcelona, Espanya.: Fundació Jaume Bofill. Recuperat de: <https://www.fbofill.cat/agenda/fer-de-la-innovacio-educativa-una-estrategia-clau-en-la-reduccio-de-les-desigualtats-0>

Luchilo, L. (2006). Movilidad de estudiantes universitarios e internacionalización de la educación superior. *Revista iberoamericana de ciencia tecnología y sociedad*, 3(7), 105-133.

Marchesi, Á. (2000). Un sistema de indicadores de desigualdad educativa. *Revista Iberoamericana de educación*, 23, 135-163.

Martínez, M. y Ramos, C. (2015). Escuelas Reggio Emilia y los 100 lenguajes del niño: experiencia en la formación de educadores infantiles. *Actas del XVIII Coloquio de Historia de la Educación*. 2(3), 140-151.

Mi primera experiencia eTwinning: proyecto "little people-big hearts".(s.f.). Murcia, Espanya.: Atención a la Diversidad. Recuperat de:

http://diversidad.murciaeduca.es/publicaciones/vijornadasinfantil/pdfs/comunicaciones/Comunicacion_03.pdf

Mora, J. G. (2004). La necesidad del cambio educativo para la sociedad del conocimiento. *Revista Iberoamericana de educación*, 35(2), 13-37.

Morales Lozano, J. A., & Martín Gutiérrez, Á. (2013). Colaboración educativa en la sociedad del conocimiento. *Revista Apertura*, 5(1), 74-87.

Moreno Peña, B. (2007). La dimensión europea de la educación: una investigación evaluativa en torno al programa eTwinning.

- Napolitano, A. (2007). Globalización y educación. *Cuadernos Unimetanos*, (10), 20-26.
- O'Dowd, R. (2017, October). Exploring the Impact of Telecollaboration in Initial Teacher Education: The EVALUATE project. In *The EuroCALL Review* (Vol. 25, No. 2, pp. 38-41). Universitat Politècnica de València
- Open Virtual Mobility, (s.f.) , recuperado de <https://www.openvirtualmobility.eu/>
- Peña, L., & Bravo, E. (2002). Globalización y educación. *Educere*, 6 (19), 283-288.
- Pestalozzi Program. (2017). Madrid, Espanya.: Servicio Español para la Internacionalización de la Educación. Recuperat de <http://www.sepie.es/iniciativas/pestalozzi/informacion.html#contenido>
- Programa Pestalozzi. (2018). Comunitat Valenciana, Espanya.: Conselleria d' Educació, cultura i esport de la Generalitat Valenciana. Recuperat de <http://www.ceice.gva.es/web/enseñanzas-en-lenguas/programa-pestalozzi>
- Suárez, S. B. (2006). Internet y su uso en la práctica docente: algunas reflexiones desde un primer curso universitario. *Revista Iberoamericana de Educación*, 39(4), 1-12.
- Un proyecto eTwinning que fomenta el uso del inglés, la lectura y las TIC. (2017). Madrid, Espanya.:Educación tres punto cero. Recuperat de: <https://www.educaciontrespuntocero.com/experiencias/etwinning-biblioteca-escolar/53158.html>
- Vicent, P. L. (2013). Redes de colaboración docente apoyadas en el uso de TIC. *EduTec. Revista Electrónica de Tecnología Educativa*, (46), 254.
- Vicente, C. P., & Gómez, J. I. A. (2012). El programa de movilidad ERASMUS: motor de la adquisición de competencias interculturales. *Revista de Investigación Educativa*, 30(2), 441-458.
- Zapata Ros, M., & García Pérez Calabuig, M. (2008). Reseña de "NetACTIVE: bases y propuestas para las buenas prácticas en movilidad virtual (un enfoque intercontinental)" de Lorenzo García Aretio, Beatriz Álvarez González y Maria Ruiz Corbella. *RED. Revista de Educación a Distancia*, (21)
- Wang, F., & Hannafin, M. J. (2005). Design-based research and technology-enhanced learning environments. *Educational technology research and development*, 53(4), 5-23.